

El País Basc albira la pau

Fa temps que hi ha moviments profunds en el panorama polític basc. El darrer comunicat d'ETA, fet públic a través de la BBC, torna a obrir la porta a l'esperança d'un procés que resolgui el conflicte polític a través de la democràcia. Analitzem aquest primer pas i expliquem com l'observen els actors d'un conflicte, el d'Irlanda, que ha pogut consolidar un procés de pau.

La treva anunciada el dia 5 de setembre a través de la BBC britànica és la que fa onze en la història d'ETA. Es tracta d'un alto-el-foc diferent dels anteriors, tant en l'origen com en les formes, i ha estat rebut amb molta satisfacció per part de l'esquerra independentista basca. Per contra, el PNB, quasi tots els partits espanyols i els governs de Madrid i Vitòria han acollit la notícia d'aquesta nova aturada d'ETA entre dosis d'escepticisme i hostilitat.

La primera passa d'una cursa de fons

A les treves anteriors, ETA suspenia les accions armades després d'un pacte amb negociadors del govern espanyol. Ara –a dalt, imatges de l'últim comunicat– no hi ha hagut negociacions.

ETA acaba de complir 51 anys i si aquesta treva es consolida i obre de veritat una nova fase política al País Basc, enterrant definitivament la violència, és més que probable que l'organització armada no arribi a l'edat de jubilar-se i es retiri de l'escena abans de fer 65 anys. ETA ha fet pública la suspensió de les "accions armades ofensives", és a dir, dels atemptats. Una decisió que ha pres de manera unilateral i no condicionada. Aquesta és la principal novetat del gest, allò que el fa diferent de treves passades com les d'Alger (1989), Lizarra (1998) o Ginebra (2006). En tots aquests ca-

sos ETA va suspendre temporalment l'activitat armada com a resultat d'un pacte previ, bé amb el govern espanyol de torn, bé amb partits bascos. Ara no. Els atemptats desapareixen en canvi de res, sense contrapartides prèvies. No es tracta, per tant, d'un procés de pau, perquè no hi ha cap mena de negociació ni amb el govern espanyol ni tampoc amb el PSOE.

ETA ordena als seus comandos que deixin les armes quietes i les principals forces polítiques de l'estat espanyol ho troben "insuficient". Cal –argumenten PSOE, PP i PNB– que ETA desaparegui del tot i no torni mai més. Aquesta

opció, el desmantellament total i definitiu d'ETA, no es preveu pas a curt termini, és cert. Però Batasuna, Eusko Alkartasuna i Aralar destaquen que l'anunci d'ETA és "un primer pas que ha d'anar seguit de molts més" per desembocar en un procés de pau dialogat. Des de la part *abertzale* es reconeix que s'ha de fer encara molta feina, eliminar molts obstacles, però que, sigui com sigui, la decisió presa per ETA "apunta en la bona direcció".

El ministre d'Interior espanyol, Alfredo Pérez Rubalcaba, i el conseller d'interior basc, Rodolfo Ares, no comparteixen aquesta lectura positiva. De fet, no volen creure's ETA per dues raons: el càlcul polític i les experiències frustrades del passat. Els dos màxims responsables de la policia adverteixen que no pensen modificar ni una coma de l'actual estratègia antiterrorista perquè "ETA pot estar en treva, però les forces de seguretat, no". Malgrat aquesta posició de fermesa, dins del bloc constitucionalista es deixa sentir una veu discordant. El president dels socialistes bascos, Jesús Egiguren, es desmarca de la línia del seu partit i parla positivament del comunicat difós per la BBC: "És un moviment propi, no condicionat ni negociat, i aquest és el seu gran valor. I no es posa prou l'accent en el fet que no és com en ocasions anteriors, sinó que respon a la pròpia evolució de Batasuna després de les lliçons que va obtenir de l'últim procés." Egiguren sap de què parla perquè va ser protagonista destacat de l'últim procés de pau, primer reunint-se en secret amb Arnaldo Otegi i després mantenint contactes amb ETA a diversos països europeus.

A més, el president del PSE rema contra corrent, perquè el preocupa molt que el seu partit, i la resta de formacions

constitucionalistes, quedi en fora de joc negant-se a veure que ETA tanca el cicle de la violència i que s'obre una nova fase marcada només per la política. Eiguren voldria que els socialistes estiguessin preparats per a assumir aquest repte i creu que és un error pensar, com fa el PP, que es tracta sols d'una "treva electoral". "El moviment –adverteix el polític basc– és més profund i si finalment l'esquerra *abertzale* no es pot presentar a les eleccions municipals, l'evolució continuarà." I encara més: "El millor element del comunicat és que no té data de caducitat." Un altre polític que matisa i rebaixa les crítiques inicials del seu partit a l'anunci d'ETA és Joseba Egibar. El dirigent del Partit Nacionalista Basc atorga molta importància a un fet: "És la primera vegada que Batasuna fixa posició i marca el rumb a ETA." Les paraules d'Egibar i Eiguren demostren que, més enllà dels discursos oficials dels partits, hi ha el convenciment que les coses es mouen en el món de l'esquerra independentista basca fins al punt que Eiguren parla de "revolució".

El 6 de juny del 2007 ETA proclamava la mort del procés de pau nascut catorze mesos abans i tornava a obrir tots els seus fronts. Dos dies més tard de la ruptura oficial de l'alto-el-foc, Arnaldo Otegi era detingut i empresonat. El portaveu de Batasuna, un dels principals actors del procés de negociacions frustrat, ha de fer front a una condemna de quinze mesos de presó per enaltiment de terrorisme.

Otegi aprofita aquest temps per analitzar amb calma per què no ha estat possible l'acord amb el govern espanyol, fa autocrítica de la posició mantinguda per l'esquerra independentista i cerca les causes de la fallida del procés de pau. Des de la seva cel·la de la presó de Martutene, prop de Sant Sebastià, el líder independentista comença a dissenyar una nova estratègia. Quan recupera la llibertat a final d'agost del 2008 té al cap un pla per a superar el col·lapse del conflicte basc. Parteix de la premissa que el cicle de la violència s'ha acabat i que és l'hora de la política. És necessari que les armes callin, però ETA, en plena ofensiva, continua cometent atemptats i causant morts. Cal sortir de l'atzucac i Otegi es posa

El ministre espanyol d'interior, Alfredo Pérez Rubalcaba, no es creu ETA, i tampoc el conseller d'Interior basc, Rodolfo Ares. El president dels socialistes bascos, però, en discrepa.

en contacte amb l'advocat sud-africà i expert en resolució de conflictes Brian Currin. Comença a moure fils i, amb més dirigents de l'esquerra independentista, com ara Rafa Díez, ex-secretari general del sindicat LAB, treballa en secret per establir una estratègia que persegueix tres objectius: fer que Batasuna recuperi la iniciativa política perduda, impulsar la unitat dels independentistes bascos i posar la llavor d'allò que ha de ser el pròxim procés de pau. Otegi resumeix en una idea el seu projecte: "L'independentisme eficaç". Una fórmula que presenta per primera vegada en públic el març del 2009, dies després de les eleccions autonòmiques que, gràcies a un pacte amb el PP, han

Egibar (PNB): "És la primera vegada que Batasuna fixa posició i marca el rumb a ETA"

convertit Patxi López en el primer *lehendakari* socialista de la història i el PNB ha passat a l'oposició. En una conferència de premsa a Sant Sebastià, Otegi avançava les seves intencions: "En el futur immediat, la construcció d'una estratègia eficaç en termes independentistes exigeix la suma de forces entre aquells sectors polítics, socials, populars i sindicals que creiem en Euskal Herria i que volem, a més, construir un estat per al nostre país."

Per fer-ho possible, el portaveu de Batasuna havia de convèncer la seva gent i també la resta de forces *abertzales*. Però per damunt de tot necessitava aturar els atemptats d'ETA. Amb violència, el seu pla era inviable i si persistia aquesta situació l'esquerra independentista es trobaria abocada a l'abisme. ETA manté la seva activitat quatre mesos més, fins el 30 de juliol del 2009, quan mata dos guàrdies civils a Mallorca. Són les dues últimes víctimes mortals. A partir de llavors, ETA no torna a cometre cap atac premeditat, tot i que el 16 de març provocà la mort d'un gerdarme als afores de París durant un tiroteig fortuït. L'atu-

Els dirigents de l'esquerra independentista basca, el dia 6 de desembre. D'esquerra a dreta: Txelul Moreno, Tasio Erklizia, Idoia Ibero, Aitor Bezares i Arantza Urkaregi. Arnaldo Otegi era a la presó.

Txelul Moreno i Karmele Aierbe presenten el document "Zutik Euskal Herria", en què l'esquerra abertzale defensa un procés que s'ha de desenvolupar "per les vies polítiques i democràtiques".

rada d'ETA permet a Otegi d'activar el seu full de ruta, però el polític basc és detingut novament el 16 d'octubre del 2009, ara sota l'acusació d'intentar reconstruir Batasuna.

Otegi ja s'esperava la batuda de la policia i també sabia que el procés iniciat per ell tindria continuïtat. Uns altres responsables de l'esquerra independentista agafen el seu testimoni i continuen avançant. Setmanes més tard, el 14 de novembre, el pla d'Otegi

pren forma a l'Altasu. Dirigents independentistes, històrics i actuals, llegeixen un comunicat a favor de les vies exclusivament polítiques, pacífiques i

Les declaracions de Brussel·les i Altasu escriuen el full de ruta d'Otegi

democràtiques. La declaració d'Altasu es basa en els principis Mitchell com a guia d'actuació, aquells que van servir per a resoldre el conflicte a Irlanda del Nord. Aquesta aparició pública marca l'inici del debat intern de l'esquerra independentista sobre la conveniència o no de la lluita armada. Majoritàriament, les bases aposten pels mètodes no violents, decisió que l'esquerra *abertzale* fa pública el mes de febrer passat. El debat origina tensions dins ETA, dins de l'esquerra independentista i entre l'esquerra independentista i ETA. Malgrat això, l'organització acompanya tot aquest procés intern amb les armes desades al calaix però sense un pronunciament explícit que assumeixi el nou tomb polític impulsat des de Batasuna. Això li ho reclamen el 29 de març, des de Brussel·les, un grup de premis Nobel i de mitjancers internacionals. En nom de tots, Brian Currin emplaça ETA a declarar un alto-el-foc unilateral i verificable per una comissió internacional. El 20 de juny, a Bilbao, Eusko Alkartasuna i Batasuna signen un pacte històric. Ambdues formacions es comprometen a impulsar la unitat de l'independentisme basc. Tots aquests moviments confirmen que s'ha complert la primera part del full de ruta traçat per Otegi. Calia la implicació d'ETA i ha arribat via BBC. Seran necessàries noves aportacions constructives d'ETA per a consolidar el camí emprès i l'organització armada gestionarà els temps i els ritmes dels futurs anuncis. Sigui com sigui, la mort d'ETA no serà sobtada, sinó el resultat d'un procés llarg, difícil i, possiblement, ple de contradiccions. Si ens remuntem als seus inicis i els prenem com a referència, ETA va necessitar quinze anys per a néixer i cristal·litzar com a organització militar. És lògic pensar, doncs, que la seva desaparició també seguirà un camí semblant i que costarà anys que es dissolgui. L'últim comunicat implica, de manera irreversible, l'inici de la fi perquè si ETA es resisteix a desaparèixer i tornés a cometre atemptats provocaria la ruptura de l'esquerra *abertzale*. Induïda i assistida per Batasuna, ETA s'apaga lentament. És un comiat amb un llarg adéu.

Daniel Gómez
Bilbao